

Орозбаева Ж.

МЕКЕН ҮЧҮН САЛГЫЛАШУУЛАРДАГЫ ПАНФИЛОВЧУЛАРДЫН ЭРДИГИ

Орозбаева Ж.

ГЕРОИЗМ И МУЖЕСТВО ПАНФИЛОВЦЕВ В БИТВЕ ЗА РОДИНУ

Zh. Orozbaeva

PANFILOV'S HEROISM AND COURAGE IN THE BATTLE FOR HOMELAND

УДК:947.26(575.3)15

16-ноябрда 1941-жылы Гитлердик Германияга каршы Экинчи дүйнөлүк согуштагы баатырдык күрөштүн окуялары, СССР элини эркиндиги жана көз каранды эместиги үчүн, адамзатты фашисттик кулчулукка айландыруу коркунучунан куткаруу максатында генерал Панфиловдун дивизиясындагы 28 баатыр панфиловчулар жөнүндө жазылат.

Негизги сөздөр: фашист, басып алуучулар, подвиг, согуш, аскердик намыс, эрдик.

16 ноября 1941 года при обороне от фашистских захватчиков в бою у разъезде Дубосекова как 28 панфиловцы совершили свой бессмертный подвиг из дивизии генерала Панфилова, уничтожив около двух десятков немецких танков и остановив наступление немцев.

Ключевые слова: фашизм, захватчики, подвиг, война, отвага, доблесть.

November 16, 1941 in the defense from the Nazis in a battle at the junction Dubosekovo as the 28 Panfilov made their immortal feat of the Division of General Panfilov, killing about two dozen German tanks and stop the advance of the Germans.

Key words: fascism, invaders, feat, war, courage, valour.

Гитлердик Германияга каршы экинчи дүйнөлүк согуштагы баатырдык күрөштүн окуялары адамзаттын эсинде терең из калтырды. Бул согуш өзүнүн масштабдуулугу жана оордугу жагынан тарыхта эч бир теңдешсиз болду.

Өзүнүн эркиндиги жана көз каранды эместиги үчүн, адамзатты фашисттик кулчулукка айландыруу коркунучунан куткаруу үчүн Совет эли сан жеткис зыянга учурады. Ата-бабаларыбыз согуштун жүрүшүндө көп сыноолорду баштан өткөрүшкөн. Алардын жеңиши закон ченемдүү көрүнүш экенин согуш өзгөчө күч менен көрсөттү.

Гитлерчилер СССРге каршы согушту даярдоо менен биздин элдердин достук үй-бүлөсүнүн бөлүнүп жарылышына ишеништи. Советтик Армияда улуттук жик чыгышына үмүттөнүшкөндүктөрү белгилүү. Бирок душман катуу жаңылып калды. Фашисттик сансыз аскерлер Улуу Ата Мекендик согуштун биринчи күндөрүнөн тартып эле СССР элдеринин мурда тарыхта эч болуп көрбөгөн бир туугандыктын күчтөрүнө социалисттик улуттардын күжүрмөн баш кошкондугуна кездешти. СССРдин бардык элдери бир тууган коммунисттик партиянын чакырыгы боюнча бир катарда болушуп, жалпы душманды жеңүү үчүн фронттордо баатырдык менен салгылашышты жана тылда каармандык менен эмгектеништи.

Түштүк Түштүк-Чыгыш Европанын өлкөлөрүн фашисттик кулчулукка айландыруудан бошотуу боюнча 1941-1945-жылдардагы салгылашууларда бардык улуттук бирикмелер менен бөлүктөр катышышты. Ошол бөлүктөрдүн арасында Панфиловдун дивизиясын бөлүп көрсөтүүгө болот.

«Бардыгы фронт үчүн, бардыгы жеңиш үчүн! Биздин ишибиз ак, душман талкаланат!»

Коммунисттик партиянын бул чакырыгы тылда болсун, фронтто болсун, совет элин шыктандырып турду. Советтик куралдуу күчтөр эмнелерди башынан өткөргөн жок. Совет элдери өздөрүнүн Ата Мекенин коргоодо далай күч куралдуу бирикмелер, бөлүктөр улуу салгылашууда эрдиктерин көрсөтүү менен душмандын белин бүктөдү. Алардын арасында даңкы чыккан: Ленин, Күжүрмөн Кызыл Туу, Экинчи даражадагы Суворов ордендери гвардиялык дивизия бар. Алар Режицкийлик генерал майор, Советтер Союзунун Баатыры Иван Васильевич Панфиловдун атындагы аткычтар дивизиясынын атында аталат. Алардын согуштук жолу Ата-Мекендик согуштун убагында ээ болгон. Бул дивизия 1941-жылдын июль айында Кыргызстандын жана Казакстандын уландары менен топтолгон. Анын командири болуп граждандык согуштун солдаты, Чапаевдин тарбиясында чоңойгон, Кеңеш өкмөтүн душмандан сактап калууда активдүү катышкан командирлердин бири, Кыргыз ССРинин депутаты, Кыргызстандын Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитетинин мүчөсү болуп келе жаткан Иван Васильевич Панфилов дайындалган.

Дивизиянын түзүлүшү жана анын күжүрмөн даярдыгы эң эле кыска мөөнөттүн ичинде өттү, 1941-жылдын 14-июлунан 18-августтуна чейин дивизиянын командири И.В. Панфилов мына ушундай аз убакыттын ичинде бирикменин өздүк составы эң жогорку уюшкандыгын, жыйынтыктуулугун камсыз кылууга жетише алган.

1941-жылы 18-августта дивизия фронтко жөнөп кетет. Боровичи станциясынан Кресцы шаарына чейин дивизия тездик менен жүрүп отуруп, Мста дарыясынын жээгиндеги Кресцы шаарынын жанында коргонууга өтөт. Сентябрь айында 316-дивизия Москвага өтүүчү жолду торойт. 1941-жылы 17-ноябрда көрсөткөн туруктуулугу жана баатырдыгы үчүн дивизияга «8-гвардиялык аткычтар дивизиясы» деген наам берилип, күжүрмөндүк Кызыл Туу ордени менен сыйланат. 1941-жылы 6-декабрдан 7-декабрга караган түнү Панфилов дивизиясы 16-

армиянын башка бөлүктөрү менен бирдикте, Крюкова, андан кийин Истра шаарына контр чабуулга өтөт, панфиловчулар чабуулдун алдыңкы катарында болуу менен фашисттерди баш аламан качууга аргасыз кылып, аларды оор жоготууларга учураткан. Дивизия душманды кууп отуруп, Москванын жанындагы далай кыштактарды бошотушкан.

Панфилов атындагы дивизия согуштун кайнаган отунан өтүп, анын жүздөгөн солдаттары, жана офицерлери, душмандарды Ата Мекенибизден кууп чыгууда орчундуу күжүрмөндүктөрдү, каармандыктарды көрсөтүшкөн.

Дивизиянын согуштук тарыхын төрткө бөлүүгө болот.

Биринчиси 1941-жылдын октябрь, декабрь айлары.

Экинчиси, түндүк батыш фронту катарында: 1941-жылы январь айынан тартып, 1943-жылдын октябрь айына чейин.

Үчүнчүсү, Прибалтикалык багыт: 1943-жылы ноябрдан июнга чейин.

Төртүнчү мезгили Латвия территориясын бошотуудагы салгылашуулар: 1944-жылдын июнунан тартып согуштун аягына чейинки убакыттар.

Фашисттер биздин күч-куралдарга караганда солдаттарды 4 эсе, танктарды 22 эсе, замбирек жана миномётторду 2 эсе жана самолетторду 2,6 эсе көп топтошкон. Москваны немецтик жыргычтардан коргоо үчүн бүткүл Совет эли тик туруп, анын тегерегине коргонуу окопторун, чоң бийик жардуу аңдарды жана темир жолдун рельсасынан жасалган казыктарды, тоскоолдорду орнотушту. Москваны көздөгөн багытка биздин мыкты аскерлерибиздин бөлүктөрү турушкан. Анын ичинде Советтер Союзунун генерал лейтенанты, жолдош К.К.Рокоссовский командалык кылган 16-армиянын катарында, 316-дивизиясы да бар болгон. 15-октябрда биздин полктрдун жана батальондордун участогунда катуу салгылашуулар болгон. Дивизиянын командири кыраакы акылман генерал-майор И.В. Панфилов немецтердин чабуулдук тактикасын биле коюп, аскердик бөлүктөрдүн араларын алыстатып топтоп бөлүктөргө түзүп, аларды душмандын негизги багыттарына каршы коюуну чечкен жана аскердик резервдер ар бир полктрдун, батальондордун алдында бөлүнүп коюлган. 15-ноябрдан 27-ноябрга чейин дивизия Волокаламск шаарынын айланасында оор коркунучтуу согуштарды башынан өткөргөн. Ошол эле райондогу катуу салгылашууда панфиловчулар менен бирге РСФСРдын Жогорку Советинин Президиумунун атындагы жөө аскер окуу жайынын курсанттары өздөрүнүн командири полковник Младенцев, полковник Катуквдун жол башчылыгы менен танктык биринчи гвардиялык армиянын танкисттери жана Кызыл Армиянын башка бөлүктөрү да болгон.

Ноябрдын аяк ченинде 1077-аткычтар полку, 316-аткычтар дивизиясы убактылуу чегингенин калкалап артта калып немецтердин курчоосуна түшүп калышат. Дивизиянын командири «курчоодон

чыгуу керек, күч куралды сактагыла, дивизия силерди күтөт» деген сөзү курчоодон гана чыкпастан, күч-куралды аман сактап чыгуу эле. Полктун командованиеси, «жатып өлгөнчө, атып өөлү, душмандын турак жайын акырын байкап, алардын кароолчуларын жайлап, өздөрүн тегеректеп жоготпосок чыга албайбыз» деген ойго келген. Алдыңкы колонналар кыштактын четине чыгып, бир тобу түндүккө, экинчи тобу түштүктү көздөй душманды курчоонун ичине алуу үчүн жөнөшкөн. Ошол убакытта чалгынчылардын тобу өзүнүн командири сержант Величко менен мектептин имаратына жетип барып, андагы немецтерди гранаталар менен сого башташат. Мындай укмушту ойлобогон немецтер терезеден, эшиктен чыга жүгүрүшүп, эшиктеги биздин чалгынчылардын окторунан сулап жатышты. Немецтер туюп калгандыктан план бузулуп, командование башка чечимге өтүшөт. Биздин аскерлер бардык курал аркылуу кыштакты аткылай башташат, эки капталда турган биздин аскерлер кыштакка чабуул коюшуп, көчөлөрдө, үйлөрдө салгылашуулар башталат. Пулёметчиктер өздөрүнүн командири сержант Рыбалкинанын башкаруусунда окту мөндүрдөй төгүп немецтердин чыгуучу жолдорун бузушат.

Кыштакка биринчи болуп лейтенант Байбосовдун ротасы чабуул коюп киришет. Алардын артынан полктун башка бөлүктөрү дагы жөнөй башташат. Мындай ишти күтпөгөн немецтердин арасында дүрбөлөң башталып, туш-туш жакка качышат. Фашисттер ушунчалык корккондуктарынан өздөрүнүн даяр турган замбиректерин жана минемётторун биздин солдаттарга каршы колдоно алышпай калышат. Немецтерге дүрбөлөн салып, алар эсине келгенче биздин аскерлер кыштактан аман-эсен чыгышып, дивизияны көздөй жол тартышат. Полктун бөлүктөрүн жолдош Панфилов өзү тосуп алып «баракелде» деп курчоодон аман-эсен чыкканы үчүн аларга Рокоссовскийдин алкышын айтат.

Фашисттер өздөрүнүн октябрдагы чабуулдарынын мизи ташка тийгенине ичи күйүшүп, Москваны катуу суук түшө электе басып алуу үчүн жаны даярдыктарды көрө башташат. 16-октябрда немецтер өздөрүнүн чабуулдарын бардык фронттордо улантышат. Кырк танктын жардамы менен душман биздин дивизиянын районунда, биздин чекти бузуп кирип, 1077-аткычтар полкунун артынан жана капталдарынан сокку беришет. Полк жакшы коргонууну уюштуруп, немецтердин 17 танкын жана бир полктун көлөмүндөгү жөө аскерин талкалап, немецтик курчоодон чыгат.

1941-жылы 16-ноябрда эртең мененки үрөң-бараңдан тартып эле, душмандар бардык болгон күч куралдары менен 1075-аткычтар полкун ата башташты. Жер дүңгүрөп, айлана тарс-тарс, аба ок-дарынын жыгына толуп, бомбалардын дүңгүлдөгөнү кулакты тундурат. Кыймылга келген көп моторлордун үндөрү, снаряд, бомбалардын жарылууларына аралашып жердин үстүн жаңыртат.

Бул салгылашууда ошол ротанын бир взводу Политрук Клочков башында турган 28 баатыр дүйнө

жүзүнө угулган эрдиктерди көрсөтүшкөн. Биринчи жолу 28 баатырга фашисттик автоматчиктер ротасы чабуул коюп, ойлогон ойлору ишке ашпай тилеги так катып, биздин территорияга 70тей өлүктөрүн ташташып качышкан. Бир топ убакыттан кийин эле фашисттер чабуулдарын улантып, 20 танк жибершет. Салгылашуулар 4 саатан ашык болсо дагы душмандар коргонуу чегинен өтө алышпайт. Тегеректин баарында жалбырттап күйүп жаткан немецтик машиналар, алардын арасында томолонуп жаткан каракчылардын өлүгү. Бир аздан кийин күнүрт түтүндү аралап, немецтик тараптан дагы 30 танк, алардын арасында бир топ оор машиналар келе жатты. Абалга, айланага ой жүгүртүү менен В.Клочков өзүнүн күжүрмөн жолдошторуна: «Достор! 30 танк, балким, баарыбыз өлөрбүз, Россия ошончолук кең, бирок артка чегине албайбыз, артыбызда Москва!» – деп кайрылды.

Баатырлар 30 минутка чейин салгылашып, ок дарылары бүткөндө гана атышты токтотушту. Өздөрү баары курман болушса да душманды алга коё беришкен жок. Совет эли алардын каармандыктарын эске алып, бардыгына Советтер Союзунун Баатырлары деген наамды беришкен. 28дин ичинде биздин кыргызстандык Дүйшөнкүл Шопоков, Николай Яковлевич Ананьев, Иван Васильевич Маскаленколор да бар эле.

Кыргызстан Коммунисттик партиясына, Кыргызстан Жогорку Советине жазган катында аскердик 16-армиянын команда берүүчүсү генерал лейтенант Рокоссовский жана согуштук советтин мүчөсү, дивизиянын комиссары Лобачев мындай деп жазышкан: «Улуу Октябрь Социалисттик революциясынын аркасында жаралган Кыргыз эли Кызыл Армия менен тыгыз байланышта. Кыргызстандын эмгекчилери бүткүл совет элинин фашисттик баскынчыларга каршы жүргүзгөн күрөшүндө активдүү катышып жатышат... Алар немецтик фашизм менен болгон согушта өлүмдү жек көргөн жана үлгү көрсөткөн, мекенди коргогон сандаган баатырларды тарбиялып өстүргөн».

18-ноябрьда эртен менен эрте Княжно жана Осташково кыштагында душман өздөрүнөн күчүн 70 танкка жана ботальондон ашык жөө аскерлер менен толукталып чабуулга чыгышкан. 26-ноябрда душмандын жандуу күчүнүн кысымы астында составында 1077-аткычтар полкунун эки батальону, 27-артполктун беш батареясы, Л.М. Доватордун атчандар корпусунун командирлер группасы менен бирдикте Пешки кыштагына чабуул коюшуп, душмандын эки ротага жакын жөө аскерин жок кылышкан. Бул салгылашууда немецтик 1400гө жакын солдаттары, офицерлери өлтүрүлүп жана колго түшүрүлгөн. 18-ноябрда дивизиянын өздүк составы баштарынан кайгылуу чоң жоготууну өткөрүшкөн. Элдин сүйүктүү тажрыйбалуу кишиси, каарман согуштук постто туруп, согуш начальниги генерал-майор И.В. Панфилов баатырларча курман болгон. Өздүк составдын суроосу боюнча мамлекеттик коргоо комитети 28-ноябрда дивизияга генерал-майор

И.В. Панфиловдун ысымын койгон. Мээримдүү кыргыз эли, Кыргыз Республикасынын борбору Фрунзе шаарында генерал майор Панфиловдун эстелигин тургузган. Кыргыз ССРинин Жогорку Советинин Указы боюнча бир катар мекемелерге, училищелерге, мектептерге жана колхоздорго И.В.Панфиловдун ысымы коюлган.

1942-жылы январда борбордун жанындагы улуу айыгышкан күрөштүн учурунда Ата Мекен дивизиянын муктаждыгына карабастан андан дагы оор Түндүк-Батыш фронтуна барууга буйрук алат. Мына ушу күндөн баштап, дивизиянын турмушунда тарыхтын жаңы барагы ачылат. Бул убакыт болсо душмандын тылы боюнча баатырдык рейд атка конот. Рейд укмуштай оор шарттарда өтөт. Кыштын кычыраган суугу жанга батып турган учур. Жоокерлер менен техника жалгыз аяк жол менен араң жылат. Артиллеристтер менен шоферлордун башына адам чыдагыс мүшкүл түшөт. Алар миномет менен замбиректерди 40 градус суукта, ийиндерине салып сүйрөп келишет.

7-февралда эртең менен 1070-аткычтар полкунун старший лейтенанты жана саясий жетекчи Малик Габдуллин башкарган автоматчиктердин ротасы, Бородино селосуна кирип келишет да, ал жердеги гитлерчилерди колго түшүрүшөт. Бородино үчүн болгон күрөштө катардагы жоокер, автоматчик Тулеген Тохтаров баатырдык көрсөтөт. Согуш учурунда ал ротадан бөлүнүп, алга кетип, немецтердин взводуна бетме-бет туш келип, карга чөмүлүп алып ата баштайт. Теңдеши жок согушта Тохтаров 20дан ашык гитлерчилерди жок кылып баатырларча курман болот. Көрсөткөн эрдиги үчүн Тохтаровго Советтер Союзунунун Баатыры деген наам берилет.

8-гвардиялык дивизиянын жоокерлери менен командирлери 1942-жылы февралда Кыргызстандын эмгекчилерине жазган каттарынын биринде мындай деп жазышат: «Кыргыз элинин баалдары гитлердик баскынчылар менен баатырларча салгылашып жатат. Алардын бири Ашырбай Коенкозов өкмөттүк сыйлыкка эки жолу көрсөтүлдү. Старший сержант Байбачиев таамай атылган ок менен бактын башынан фашисттердин үч күкүгүн атып түшүрдү. Ал немецтердин үйүнө биринчи барып баатырларча кармашты. Байланыштыруучулар коммунисттер Ботбаев Самат, Султаналиев Шейше өзүнүн кызматын эн мыкты өтөөдө. Ал эми Болокабылов Тынышбек, Бубинов Исман, Канарбаев Саткул, Тарсыбаев Таштан болсо мыкты артиллеристтер. Кыргыз элинин эр жүрөк уулдары Кызыл Армиянын башка улуттук жоокерлери менен советтик гвардиянын күчүн жана женилбестигин көрсөтүүдө».

1944-жылы 23-январда дивизияда согуштун катаал учурунда катардагы жоокер Григорий Постолников өзүнүн денеси менен душмандын образурасын жаап, жолдошторунун алга жылуусун камсыз кылат. Жоокер панфиловчулар кыргыздын патриоту Чолпонбай Түлөбердиевдин эрдиги менен сыймыктанышат. Ал өзүнүн эрдиги менен, өзүнүн өлүмү менен элин өчпөс даңкка бөлөдү.

1944-жылы 16-июлда Панфиловдук дивизия Латвиянын жерине кирет, аны бошотуу үчүн катуу согуш башталат. Панфиловчулардын чабуулу ушунчалык өткүр жана күтүлбөгөн жерден болгондуктан, душмандардын өздөрүнүн коргонууга даярдап алган, таштан жасалган үйлөргө туруштук бере алган эмес.

Латвиянын эмгекчилери өзүнүн бошотуучуларын кубаныч менен тосуп алышат. Эл жашаган пункттарда митингдер болуп, анда панфиловчулар менен жергиликтүү элдер чыгып сүйлөшөт. Алар жоокерлерди батышка, жеништин жолуна зор кубаныч менен узатышты.

Жеңиштин жаркыраган майрамын панфиловчулар кубаныч менен тосуп алышат. Бирок алардын көпчүлүгү жениш күнүн көрбөй калышты. Биздин Ата Мекенибиздин эркиндиги жана көз каранды эместиги үчүн курман болушту.

1941-жылдын жайы сүйүктүү Мекенибиздин тынч жаткан калкына согушту, кайгы-мунду, жоготууну алып келсе, 1945-жылдын жазы Жеңишти, тынчтыкты, ачык тийген күндөй жаркыраган кубанычты, түзүүчүлүк эмгекти, жыргалдуу турмушту алып келди. Фашисттик Германия багынып берген Жеңиш күнүн 9-майды бүткүл Совет эли, анын Куралдуу Күчтөрүнүн жоокерлери, фашизмге каршы күрөшкөн союздаш өлкөлөрдүн элдери да жоокерлери да, Европанын боштондукка чыккан элдери да зор кубаныч менен тосуп алышып, салтанаттуу белгилешет. Бул күнү тынчтыкты сүйгөн ар бир адам бири-бирин Жеңиш менен мээримдүү куттукташат. Мына ошондон бери элибиз Жеңиш майрамын 70 жолу салтанаттуу майрамдап жатат. Ооба, Улуу Ата Мекендик согуштагы совет элинин фашизмдин үстүнөн болгон Жеңиши оңойго турган жок. Ал 20 миллион калкыбызды алып кетти. Көп шаарларыбыз, элдүү пункттарыбыз, эл чарбасынын башка көп тармактары кыйроого учурап, аларды кайра калыбына келтирүүгө туура келди. Кандуу согуштан азап тартпаган үй-бүлө чанда кездешет. Кандуу согуш ата-энени баладан, баланы атадан, келиндерди жубайдан, кыздарды сүйгөн жигиттерден айрыды. Тынч жаткан элге ачарчылыкты, жакырчылыкты, көкүрөгүнө дарт, көзүнө жаш алып келди. Мына ушунун бардыгы Совет эли гана эмес, тынчтыкты сүйгөн ар бир адамдын согушту, аны чыгарган фашизмди желмогуздай жек көрүүсүнө, каардуу душманды жок кылып, жеңишке, тынчтыкка жетпейинче, акыркы тамчы канын аябай аны менен кармашууга чечкиндүүлүктү пайда кылды. Коман-

дирлеринин буйругу боюнча алар түнкүсүн чегинүү, анда Белоруссиянын чытырман токойлору, камыштуу сормо саздары аркылуу белчесинен суу кечип, курал-жарактарын жараланган жоокерлерин көтөрүп жүрүү оңойго турган эмес. Бир нече суткалап көз ирмеп уйку көрбөгөн учурлары көп болгон.

Бирок, «бул согуш Ата Журтту, өзүбүздүн социалисттик түзүлүштү коргоо, элибиздин эркиндиги жана көз каранды эместиги үчүн күрөшүп жаткан биз үчүн адилеттүү экендигине, акыры биз жеңерибизге эч бир шектенүүчү эмеспиз» деп эскерилет. Анткени, бул согуш немецтер үчүн басып алуучулук, ал эми Совет эли үчүн адилеттүү согуш экендигин СССРдин Мамлекетти Коргоо Комитетинин Председатели Иосиф Виссарионович Сталиндин ВКПнын Борбордук Комитети менен Совет өкмөтүнүн атынан 1941-жылы 3-июлда Бүткүл Совет элине жана Кызыл Армиянын жоокерлерине кайрылган жалындуу сөзүндө ар биринин аң-сезимине жеткире айтылган. Анда «Биздин ишибиз адилеттүү, биз жеңебиз!» – деп даана көрсөтүлгөн.

Белорус элинин «кансыз согуш, суусуз деңиз болбойт» деген макалы бар. Бул чындык. Кансыз согуш болбогондой эле, курмансыз жеңиш да болбостугу айкын. Муну ата-бабаларыбыз 1418 күн менен түнгө созулган каардуу согуштун жүрүшүндө өз көзү менен көрүшкөн.

Фашисттик каракчылар таңуулаган кандуу согуш далайдын көкүрөгүнө так салды. Ал тактар курман болгон жоокерлердин бир туугандык мүрзөлөрүндө, баласынан айрылган ата-эненин, жубайынан айрылган келиндердин ар биринин жүрөгүндө, согушта жараланып, ден соолугун жоготушкан согуш ветерандарынын денелеринде. Өкүнүчтүүсү бизге жаркын жашоо тартуулаган аталарыбыздын энелерибиздин саны күндөн-күнгө азайып баратышы.

Эмне демекчимин, жаратканым бардыгыбызга түбөлүк жашоо тартуулаган эмес. Жеңиш майрамын биз менен чогуу тоспогон ардагерлерге жана биз менен чогуу тоскон ардагерлерибизге чексиз таазим. Ар дайым бар болуңуздар. Биз сиздерди эч качан унутпайбыз!

Адабияттар:

1. Штеменко С.М. Генеральный штаб согуш жылдарында.
2. Ахметов А.А., Филиппович Н.П. Алар Панфиловчулар.
3. Шатманов Ш. Жоокердин сапары.

Рецензент:

кандидат исторических наук Акматова А.Т.